

Uførepensjon

- elektronisk utgave

Denne brosjyren gir en kort orientering om uførepensjon fra folketrygden. Den er oppdatert pr. 1. juni 2002. Vi gjør oppmerksom på at brosjyren bare er veiledende. Den inneholder derfor ikke alle detaljer som kan ha betydning i hver enkelt sak.

Uførepensjonens formål

Uførepensjon skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte. Med inntektsevne menes evnen til å skaffe seg arbeidsinntekt (pensjongs-givende inntekt).

For hjemmearbeidende skal uførepensjon kompensere for varig tapt arbeidsevne i hjemmet.

Varig sykdom, skade eller lyte og årsakssammenheng

Inntektsevnen (arbeidsevnen) din må være nedsatt på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Det er også et krav at sykdommen, skaden eller lytet utgjør hovedårsaken til at inntektsevnen (arbeidsevnen) din er nedsatt.

Hensiktsmessig behandling og attføring

Du må ha gjennomgått hensiktsmessig medisinsk behandling eller attføring for å bedre inntektsevnen (arbeidsevnen) din.

Den medisinske behandlingen skal gjøre de varige følgene av sykdommen, skaden eller lytet så små som mulig. Attføringen (for eksempel arbeidstrening eller opplæring) skal hjelpe deg tilbake i arbeid.

Inntektsevnen (arbeidsevnen) varig nedsatt med minst halvparten

Dersom du er yrkesaktiv, må inntektsevnen din være varig nedsatt med minst halvparten. Med inntektsevne menes din evne til å skaffe deg arbeidsinntekt (pensjongs-givende inntekt) i ethvert yrke du kan utføre, ikke bare i ditt tidligere yrke eller i det du er utdannet til.

Dersom du er hjemmearbeidende (husmor/husfar), er det din arbeidsevne i hjemmet som må være varig nedsatt med minst halvparten.

Dersom du er kombinert yrkesaktiv/hjemmearbeidende, er det din samlede inntektsevne/arbeidsevne som må være nedsatt med minst halvparten.

Uførepensjonens ulike deler

Uførepensjonen består av de samme delene som alderspensjonen:

- Grunnpensjon
- Tilleggspensjon
- Sært tillegg

Størrelsen på uførepensjonens enkelte deler er avhengig av folketrygdens grunnbeløp. Uførepensjonen skal derfor regnes om hver gang grunnbeløpet blir endret.

Grunnbeløpet (G)

Grunnbeløpet blir regulert i takt med endringene i det alminnelige inntektsnivået og fastsettes årlig av Stortinget, som regel med virkning fra 1. mai. Fra 1. mai 2002 er grunnbeløpet 54 170 kroner.

Grunnpensjon

Grunnpensjonen er basisytelsen i alle pensjoner. Du har rett til grunnpensjon dersom du har fått godskrevet minst tre års trygdetid.

Trygdetid er den tiden du har vært bosatt i Norge fra du fylte 16 år til og med det kalenderåret du fyller 66 år.

Størrelsen på grunnpensjonen er avhengig av godskrevet trygdetid. For å få full grunnpensjon må du ha minst 40 års trygdetid. Dersom du har kortere trygdetid enn 40 år, blir grunnpensjonen redusert. For eksempel vil du få 10/40 av full grunnpensjon dersom du har 10 års trygdetid.

Årlig full grunnpensjon er like stor som grunnbeløpet.

Grunnpensjonen reduseres til 75 prosent av grunnbeløpet dersom ektefelle ¹

- mottar pensjon fra folketrygden
- har en årlig inntekt større enn to ganger grunnbeløpet

Tilleggspensjon

Tilleggspensjonen skal til en viss grad sikre at du kan opprettholde den levestandarden du hadde før du ble ufør. Du har rett til tilleggspensjon dersom du har fått godskrevet pensjonspoeng i minst tre år.

Pensjonspoeng får du for arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) som overstiger det gjennomsnittlige grunnbeløpet ² samme år.

Du kan tjene opp pensjonspoeng fra og med det kalenderåret du fyller 17 år, til og med kalenderåret du fyller 69.

---

¹ Dette gjelder også partnere (som har inngått registrert partnerskap), samboere (som tidligere har vært gift med hverandre, eller har felles barn) og samboerpar (som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene).

² Du finner en tabell som viser gjennomsnittlig grunnbeløp for de enkelte årene i brosjyren "Verdt å vite om pensjoner og pensjonspoeng".

Det er ligningskontoret som fastsetter dine pensjonspoeng, og størrelsen oppgis på skatteoppgjøret hvert år.

Pensjonspoeng beregnes slik:

- Gjennomsnittlig grunnbeløp for det aktuelle året trekkes fra din pensjongivende inntekt
- Beløpet man da får, deles med gjennomsnittlig grunnbeløp

Eksempel:

Du har en pensjongivende inntekt på 200 000 kroner i 2001. Gjennomsnittlig grunnbeløp i 2001 er 50 603 kroner. Dine pensjonspoeng for 2001 blir da:

$$200\ 000 - 50\ 603 = 149\ 397$$

$$149\ 397 : 50\ 603 = 2,95$$

Pensjongivende inntekt som overstiger tolv ganger grunnbeløpet, regnes ikke med når pensjonspoengene skal fastsettes. Av den delen av pensjongivende inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet, regnes bare en tredjedel med. Det høyeste pensjonspoeng du kan få, er 7,00.

Særregler ved pliktig førstegangstjeneste og ulønnet omsorgsarbeid

Du kan få godskrevet pensjonspoeng uten opptjening av arbeidsinntekt (pensjongivende inntekt) ved pliktig militær eller sivil førstegangstjeneste. Du kan også få godskrevet pensjonspoeng ved ulønnet omsorgsarbeid, dvs. ved pleie av eldre, syke og funksjonshemmede og ved omsorg for barn under sju år.

For nærmere informasjon viser vi til brosjyren "Pensjonspoeng ved ulønnet pleie og omsorgsarbeid".

Beregning av tilleggspensjonen

Størrelsen på tilleggspensjonen er avhengig av antall poengår og sluttpoeng-tallet ditt.

Det antall år man blir godskrevet pensjons-poeng, kalles poengår.

Sluttpoengtallet er gjennomsnittet av de 20 årene du har opptjent høyest pensjonspoeng. Har du opptjent pensjons-poeng for færre enn 20 år, er sluttpoeng-tallet gjennomsnittet av samtlige år.

Tilleggspensjonen beregnes slik:

$G \times \text{sluttpoengtallet} \times \text{pensjonsprosenten} \times \text{antall poengår}$
40

Pensjonsprosenten er 45 prosent for år før 1992 og 42 prosent fra og med 1992 .

Særregler om garantert tilleggs-pensjon for deg som er ung ufør

Ung ufør er den som er født ufør, eller er blitt minst 50 prosent ufør før fylte 26 år. Vedkommende må ha en alvorlig og klart dokumentert lidelse. Dersom du har slik sykdom før du fyller 26 år, men ønsker å forsøke deg i arbeid, beholder du retten til den garanterte tilleggspensjonen fram til du fyller 36 år.

Unge uføre som er født i året 1941 eller senere, får godskrevet framtidige pensjonspoeng på minst 3,30. Unge uføre som er født i årene 1931–1940, får godskrevet et sluttpoengtall på 3,30.

Hensikten med særregelen er at unge uføre som har redusert mulighet til selv å opptjene tilleggspensjon, skal sikres en garantert minste tilleggspensjon.

Særregler om overkompensasjon for deg som er født før 1937

Folketrygdloven ble innført i 1967, og dermed vil du som er født før 1937, ikke ha mulighet til å oppnå 40 poengår. Derfor finnes det regler som skal gjøre opptjeningstiden for full tilleggspensjon kortere. Dette kalles overkompensasjon.

I brosjyren "Verdt å vite om pensjoner og pensjonspoeng" finner du mer informasjon om overkompensasjonsreglene.

Særtilllegg

Særtillegget er et garantert tillegg som blir utbetalt dersom du ikke har opparbeidet deg rett til tilleggspensjon, eller dersom tilleggspensjonen din er mindre enn særtillegget.

Særtillegget fastsettes årlig av Stortinget, og utgjør en viss prosent av grunnbeløpet. Procentsatsen avhenger av familiesituasjonen din. For eksempel er særtillegget for enslig pensjonist nå 79,33 prosent av grunnbeløpet. Pr. 1. mai 2002 utgjør dette 42 972 kroner

Størrelsen på særtillegget er, som grunnpensjonen, avhengig av godskrevet trygdetid. For å få fullt særtilllegg må du ha minst 40 års trygdetid. Har du kortere trygdetid enn 40 år, blir særtillegget redusert på samme måte som grunnpensjonen.

• • • • • Størrelsen på uførepensjonen

Hel (100 prosent) uførepensjon skal i prinsippet svare til den alderspensjonen du ville ha fått ved fylte 67 år. Uførepensjonen beregnes derfor som om du hadde fortsatt i arbeid til og med det året du fyller 66 år. Dette gjøres ved at man kan få beregnet framtidig trygdetid og framtidige pensjonspoeng.

Framtidig trygdetid

Dersom du blir ufør før du har 40 års trygdetid, kan du få medregnet framtidig trygdetid fram til og med det året du fyller 66 år.

Framtidige pensjonspoeng/poengår

Dersom du blir ufør, kan du få medregnet framtidige pensjonspoeng/poengår fram til og med det året du fyller 66 år.

De framtidige pensjonspoengene er det høyeste av

- gjennomsnittet av pensjonspoengene de tre siste årene før uførheten eller
- gjennomsnittet av halvparten av de beste pensjonspoengårene

En av tabellene i brosjyren "Folketrygden – nye stønadssatser med pensjonstabeller" viser størrelsen på hel uførepensjon etter alder og tidligere arbeidsinntekt.

Beregningseksempler

Minstepensjon

Minstepensjon tilsvarer summen av grunnpensjon og særtilllegg.

For en enslig minstepensjonist med minst 40 års trygdetid, vil hel pensjon bli:

Grunnpensjon	54 168 kr pr. år
Særtilllegg	42 972 kr pr. år
I alt	97 140 kr pr. år

Største uførepensjon

Det høyeste sluttpoengtallet man kan få med dagens regler, er 7,00.

For en enslig pensjonist med minst 40 års trygdetid og sluttpoengttall 7,00, vil hel pensjon bli:

Grunnpensjon	54 168 kr pr. år
Tilleggspensjon	159 264 kr pr. år
I alt	213 432 kr pr. år

Pensjon for unge uføre

Det er gitt særregler om garantert tilleggs-pensjon for unge uføre (se side 10).

For en enslig pensjonist med minst 40 års trygdetid og sluttpoengttall 3,30, vil hel pensjon bli:

Grunnpensjon	54 168 kr pr. år
Tilleggspensjon	75 084 kr pr. år
I alt	129 252 kr pr. år

Hvor mye kan du tjene når du har uførepensjon?

Dersom du har hel (100 prosent) uførepensjon, kan du som hovedregel ikke ha arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) ved siden av uførepensjonen det første året. Når det har gått mer enn ett år siden vedtaket om pensjon, kan du ha en arbeidsinntekt på ett grunnbeløp (kalt friinntekt) ved siden av pensjonen.

Dersom du har gradert uførepensjon, er det på forhånd fastsatt hvor stor framtidig arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) du kan ha. Når det har gått mer enn ett år siden vedtaket om pensjon, kan du i tillegg til den arbeidsinntekten som allerede er fastsatt, ha en arbeidsinntekt på ett grunnbeløp (kalt friinntekt) ved siden av pensjonen.

Inntektsgrensene oppjusteres årlig, og du vil få beskjed om dette.

Uførepensjon og nye arbeidsforsøk

Dersom du som uførepensjonist ønsker å forsøke deg i arbeid eller utvide din yrkesaktivitet slik at du tjener mer enn inntektsgrensen, må du ta kontakt med trygdekontoret. Nedenfor omtales tre ordninger som skal gjøre det enklere for uførepensjonister å arbeide mer.

Forsøksordning som gjør det mer lønnsomt å arbeide

Forsøksordningen gjelder fra 1. september 2001 til 1. januar 2005. For å komme med i forsøksordningen må du ha hatt uførepensjon i minst ett år. Du må melde fra til trygdekontoret dersom arbeidsinntekten din øker til mer enn det du kan

tjene ved siden av den pensjonen du har. Når du er med i forsøksordningen kan du få uførepensjon ned til 20 prosent ved siden av arbeidsinntekt.

Fortsatt rett til tidligere pensjon

Dersom du utvider din yrkesaktivitet, kan uførepensjonen din bli redusert. Du vil imidlertid kunne få en hvilende rett til din tidligere uførepensjon i tre år. Dersom arbeidsforsøket mislykkes i løpet av denne tiden, får du tilbake den samme uførepensjonen som du hadde før, uten ny prøving.

Garantert tilleggspensjon som ung ufør

Dersom du har garantert tilleggspensjon som ung ufør (se side 10), beholder du denne fordelingen, selv om du forsøker deg i arbeid og uførepensjonen reduseres eller faller bort for en tid.

Uførepensjon ved godkjent yrkesskade

For deg som er ufør på grunn av godkjent yrkesskade eller yrkessykdom, er det gunstigere vilkår og regler for utregning av uførepensjon.

Blant annet kan du få uførepensjon for uføregrader ned til 30 prosent. De alminnelige vilkårene for medlemskap gjelder heller ikke.

Uførepensjonen blir alltid utregnet som om du hadde full trygdetid og full opptjeningstid. Tilleggspensjon kan også bli utregnet på grunnlag av forventet årlig arbeidsinntekt på skadetidspunktet dersom det lønner seg.

I brosjyren "Yrkesskadestønad" finner du mer informasjon.

Forsørgingstillegg

Forsørgingstillegg er et behovsprøvd tillegg til uførepensjonen for den som forsørger ektefelle/partner/samboer eller barn under 18 år.

Forsørgingstillegg for ektefelle/partner/samboer

Du kan få forsørgingstillegg for ektefelle/partner/samboer dersom hun eller han ikke kan forsørge seg selv ved egne inntekter. Størrelsen på tillegget er et halvt grunnbeløp. Det reduseres i likhet med grunnpensjonen dersom du har mindre enn 40 års trygdetid. Tillegget kan også reduseres eller falle bort dersom inntekten din overstiger et fastsatt fribeløp.

Forsørgingstillegg for barn

Du kan også få forsørgingstillegg dersom du har barn under 18 år som ikke forsørger seg selv ved egen inntekt. Størrelsen på barnetillegget er 4/10 grunnbeløp for hvert barn. Barnetillegget reduseres i likhet med grunnpensjonen dersom du har mindre enn 40 års trygdetid. Tillegget kan reduseres eller falle bort dersom den samlede inntekten til foreldrene overstiger et fastsatt fribeløp.

For mer informasjon om forsørgingstilleggene viser vi til brosjyren "Verdt å vite om pensjoner og pensjonspoeng".

• Dette bør du merke deg

Utbetaling av uførepensjon

Uførepensjon utbetales med et fast beløp ca. den 20. i hver måned til din bank- eller postgirokonto. Ytelsen kan også utbetales direkte via utbetalingskort.

Samordning

Dersom du mottar offentlig tjenestepensjon eller personskadetrygd, vil denne bli samordnet med din uførepensjon fra folketrygden. Uførepensjonen reduseres ikke, men de andre pensjonene reduseres. Alle er likevel sikret en samlet pensjon som er minst like stor som den største av pensjonene.

Uførepensjon og skatt

Uførepensjon er skattepliktig inntekt, men beskatningen er gunstig. Uførepensjonister betaler lavere trygdeavgift enn yrkesaktive, og har rett til særfradrag i inntekten. Dette kan føre til at skatten blir betydelig redusert. Reglene om særfradrag er nærmere beskrevet i rettledningen til selvangivelsen.

Det er også en særskilt skattebegrensningsregel for pensjonister som gjør at en minstepensjonist ikke blir beskattet dersom vedkommende ikke har andre inntekter. Vi anbefaler at du tar kontakt med

ligningskontoret der du bor dersom du ønsker forklaring på noe i forbindelse med skatten.

Studielån fra Statens Lånekasse

Dersom du mottar uførepensjon, kan du få ettergitt hele eller deler av studielånet ditt. En eventuell ettergivelse er avhengig av størrelsen på pensjonen/inntekten din. Ta kontakt med Lånekassen for mer informasjon.

Honnørbillett

Som uførepensjonist får du egen legitimasjon. Hvis du har 50 prosent uførepensjon eller mer får du redusert pris på transportmidler der det er honnørbillettordning. Flere opplysninger får du på reisebyrået eller hos trafikkseksjonen.

Meldeplikt

Som uførepensjonist har du plikt til å melde fra til trygdekontoret dersom det skjer endringer som har betydning for uførepensjonen din. Dette gjelder f.eks. dersom du flytter, endrer sivilstand eller hvis helsetilstanden eller inntektsevnen (arbeidsevnen) din endres.

Dersom det skjer endringer som kan gi deg rett til høyere stønad, må du også gi melding til trygdekontoret. Forsinket melding kan føre til at rettigheter går tapt.

Trygdekontoret skal informere deg om endringer i vilkårene for å få pensjon og hjelpe deg dersom du har spørsmål i forbindelse med trygden.

Overgang til alderspensjon ved 67 år

Dersom du mottar uførepensjon fra folke-trygden når du fyller 67 år, får du automatisk pensjonen din omregnet til alderspensjon.

Trygdekontoret

På trygdekontoret får du

- informasjon om ytelser
- brosjyrer, råd og veiledning
- hjelp til å sette fram krav om en ytelse
- hjelp til å sette fram klage (anke)

Trygdekontoret formidler også kontakt med andre offentlige kontorer (sosialkontor, arbeidskontor mv.).

Mer informasjon fra trygdeetaten

Se også våre internettsider

www.trygdeetaten.no

NRK1 tekst-TV side 808 eller ring

Trygdeetatens servicetelefon 810 33 810.

Trygdeetaten

Elektronisk utgave

Utgitt av Rikstrygdeverket

oktober 2002

Bokmål

Design: Engen & Harlem A.S.

Layout: Bibliotek og informasjonssenteret, RTV